

armverzorger, dat blijkt niet voorbeeld den 25 jaar gezorgd te hebben. R.-K. Kerk. Doch vergeet is het resultaat maar gering. artificele inloen, d.i. dus het totaal der en opgebracht, van die f 27.8 nog ongeveer ten der kapitaal R.-K. diaco-

at de beteekende verdwijning beperkt, hare erde beroeps-gebruiken, zooals er gebonden zijn, ders, die naast intal uren het de gewoonlijk zijn en wier ntelijke werk

tiddelen en de tegenover de er voor de ooskleurige uitgen. Het geloof, id der kerken werk in stand huppig stellen, g. n.l. te een zin der kerke- id en de maai- vgezet in acht onale armver- id der kerken, opmerkingen

begrenzing van innen we niet, wat de taak tschappij. breede staats-overheidstaak, brengen enkele, die met ons

erste plaats de e sociale poli-aanduiden met in de Furzorge erdeel is.

ietzelfde geldt inde onderdee- n beginsel be- et economisch die met name ische kringen wordt en ook lviduën, hoof- n onderwijsin- nst en weten- en, om eigen voor wie men n Gods gebod lgen.

tellen van een ping, van de individuen en et absolutisme in beginsel de anden staat of ilist spreekt bij eicist of natio- n staat. Doch aatschappelijke lechts bestaan- n staat, d.w.z. hebbers dit in le volks een-

heidsdrang op Duitschland en dscheiding ten idsdrang plaat- lidenis van de als van indi- aatschappelijke fstandigheid in

staatstaak niet opgeval en in rst een contro- reenschapstaak, onder dan ook ullen van hun vensbelang der

Wanneer we nu de taak der overheid aldus zien, dan blijkt het wel, dat die taak ruimer of minder ruim zal zijn naar gelang de maatschappij in de vervulling van hare roeping, hetzij door eigen schuld, hetzij door andere oorzaken van nationa- len of internationalen aard in haar taak te kort schiet. Doch ik voeg daaraan al dadelijk dit toe: naar a.r. beginsel moet de werkzaamheid van de overheid, hoe uitgebreid ook, er steeds op gericht blijven om de innerlijke zelfstandige kracht te versterken en terug te treden, zodra de activiteit van de maatschappij zich weder voldoende heeft ontwikkeld.

Ik wil dit laatste met een voorbeeld op het ter- rein der armverzorger verduidelijken. Men heeft het in het belang van het onderwijs noodig geoor- deeld, om niet alleen den schoolplicht in te voe- ren, doch ook de z.g. schoolvoeding en school- kleeding. Want, zoo oordeelde men, het onderwijs wordt geschaad wanneer de kinderen zonder ge- vulde maag en zonder voldoende kleeding op school komen. Een motief wat zeer rationeel lijkt. Doch het gevolg van deze schoolvoeding en school- kleeding is geweest, dat de ouders het op deze overheidsliberaliteit laten aankomen. In plaats van de ouders door steunverleening in staat te stellen hun kinderen het noodige te bieden, is de over- heid getreden in de plaats van de ouders. Zij heeft hierdoor de verantwoordelijkheid der ouders ge- schaad en den band tusschen ouders en kinderen verslapt. En derhalve is het instituut van de schoolvoeding en schoolkleeding rechtsdraads in strijd met de a.r. opvatting van de overheidstaak.

Dr J. W. NOTEBOOM.

Correspondentie van de Redactie.

Opmerking vooraf.

Af en toe zal in deze rubriek op bij mij ingekomen vragen antwoord gegeven worden. Ik doe dat met het dubbele doel, om in mijn correspondentie tijd te winnen, en om vragen, die algemeen belang hebben, op die man- nieren in ons blad aan de orde te stellen. Nadrukkelijk moge ik er op wijzen, dat deze rubriek vol- strekt niet de bedoeling heeft, een soort van vragenbus te worden. De verschikkingen van zulk een rubriek zijn mij te groot en bekwaamheid om ze te redigeeren ontbreekt mij. Ik verzoek dus, niet expres vragen te „maken“, want de bedoeling is alleen, tijd te winnen en ook voor ons blad iets te geven.

Eén onzer lezers te Z. B. vraagt mij:

„Ik had op de Mannenvereniging de vraag te be- antwoorden: „Moeten we na het gebruik van het H. A. persoonlijk danken?“ Bij ons is dit een tamelijk alge- meene gewoonte.

Ik heb toen geantwoord: neen.

En wel hierom, omdat m.i. ons form. dankgebed voldoende is, en danken over danken m.i. wel vroom, doch niet goed is.

Tot zoover de correspondent. Ik geloof, dat zijn mee- ning juist is. Het dankgebed van het formulier is be- stemd voor een wijze van avondmaalsviering, die voor elke gemeente geschikt is. Kleine gemeenten hebben maar één tafel; andere laten vaak degenen, die niet aan de tafel kunnen zitten, toch daarachter plaats nemen, en zorgen dan, dat brood en beker worden uitgereikt ook aan laatstgenoemden. In al zulke gevallen is met één gang het avondmaal beëindigd, en wordt dus ook slechts éénmaal gemeenschappelijk gedankt. Zoo is het ook natuurlijk bedoeld door de opstellers van het formulier. Een zeer verstandig ouderling zei eens tot mij: wanneer ons gezin aan tafel zit, dankt ook niet elk voor zich, wanneer hij klaar is, maar wordt het tafelgebed gemeen- schappelijk gedaan. Dit is de goede lijn.

K. S.

Verdachtmaking?

Prof. Kuyper schrijft in „De Heraut“:

De herdenking van Calvijn naar aanleiding van het feit, dat het vierhonderd jaar geleden was, dat zijn Institutie geschreven werd, heeft ook nu weer, evenals bij het Calvinistencongres, dat verleden jaar te Am- sterdam gehouden werd, aanleiding gegeven tot critiek, omdat daaraan personen deelnamen, die naar men beweerde niet Calvinist waren.

Reeds op zich zelf lijkt deze critiek ons weinig billijk. In plaats van waardeering te hebben voor degenen, die deze Calvijnherdenking op touw hebben gezet, en te gevoelen, welk een krachtig propaganda- middel daarin school voor de wecropleving van het Calvinisme in Frankrijk, heeft men niet anders over dan critiek en nogmaals critiek, omdat bij deze her- denking ook personen zijn opgetreden, die, hoe groot hun bewondering voor Calvijn is en hoezeer ze door hun historische studiën hebben bijgedragen om licht over Calvijn te verspreiden, toch niet met Calvijn's denkbeelden het in alle opzichten eens waren.

Prof. Albert Lefranc, een der uitnemendste geleer- den van Frankrijk, die afstamt van de familie van Calvijn's moeder, heeft, hoewel hij zelf zeker geen Cal-

vinist is, een zeer belangrijke studie geschreven over Calvijn's jeugd, een studie, die door Prof. Doumergue in zijn biografie telkens wordt aangehaald, terwijl hij ook door andere geschriften veel licht heeft geworpen op den kring en den tijd, waarin Calvijn leefde. Was het ten onrechte, dat men hem een ereplaats aan- bood?

Prof. Eugène Choisy van Genève heeft evenzeer naam gemaakt door zijn geschrift over de Theocratie te Genève ten tijde van Calvijn, waarin hij, zooals ieder historiekenners weet, een zeer waardevolle bijdrage leverde voor de kennis van Calvijn's staatkundige be- ginselen. Moest men hem uitsluiten, omdat hij bezwaar heeft tegen de praedestinatieleer van Calvijn?

Is het niet zoo, dat bij de herdenking van elken grooten persoon uit de historie — want daarom ging het — men dankbaar de medewerking begroet van hen, die, al zijn ze op verschillende punten een andere meening toegedaan, toch hun waardeering willen uit- spreken voor wat door die helden en genieën is gedaan?

„Er ligt iets kleinzielig in, wanneer men zoo den kring wil beperken tot dien der engste geestverwanten. Bij de herdenking der Afscheiding te Utrecht heeft men anders geoordeeld en gewaardeerd de hulpe door een Roomschen en een liberalen Minister aan den geloofsmoed der mannen van de Afscheiding gebracht.

Maar erger nog wordt het wanneer die critiek ge- bruik maakt van het wapen der verdacht- making. Evenals aan het Calvinistisch Congres te Amsterdam, werd zoo ook aan deze Calvijnherdenking deelgenomen door Prof. Wencelius, een Franschman, die hoogleeraar is in Amerika. Dr Van Lonkhuyzen ontzag zich niet in de „Amerikaansche Wachter“ het volgende over hem te schrijven:

„Prof. Wencelius — wiens positie aan een Ameri- kaansch vrijzinnig college hem in zake de zuiver- heid van zijn Calvinisme, naar Dr Beets antwoordt, wel zeer verdacht maakt — was op dat congres (in Amsterdam, K. S.) de vertegenwoordiger van de Ame- rikaansche Calvinisten, van Calvin Col- lege, van de Christelijke Gereformeerde Kerk, enz! Zoo werd hij daar geaccepteerd! Is dat eerlijk?“

Prof. Schilder nam dit in „De Reformatie“ over onder het opschrift: Vrijzinnig en Calvinistisch; wees er op, dat Prof. Wencelius deel zou nemen aan de herdenking van Calvijn's levenswerk en liet na dit citaat er op volgen: „In Parijs wordt aldus voortgezet voor een deel wat in Amsterdam begonnen is.“

Daar ik Prof. Wencelius persoonlijk heb leeren ken- nen tijdens zijn verblijf in Holland, heb ik hem dit citaat en hetgeen Prof. Schilder schreef, toegezonden en daarop van hem den volgende brief ontvangen, dien ik met zijn toestemming publiceer:

We geven de Hollandsche vertaling:

Belfort, 26 Maart 1935.

Mijn waarde collega,

Ik zeg u van ganser harte dank voor uwe mede- deeling. Ik ben verstoemd van verbazing over alles wat personen, die ik niet eens de eer heb te kennen, over mij kunnen vertellen. Laat me trachten de vragen naar volgorde te behandelen.

Ik ben professor in de Fransche letterkunde aan het Swarthmore College in Pennsylvania. Dit college is gesticht door Kwakers. Liberal in den goeden zin van dit woord, laat het de professoren geheel vrij in hun religieuze meeningen. Het bedoelt niet anders dan de wetenschappelijke en zedelijke waarde van degenen, die er onderwijs aan geven, te waardeeren. In dit col- lege ben ik de eerste geweest, die de studie van Calvijn gezet heb op het programma van het onderwijs in het Fransch van de XVIIe eeuw en ik heb er altijd zorg voor gedragen, dat mijne studenten door Cal- vijn's geschriften zelf te bestudeeren, hem leerden kennen, die de schepper was van het filosofische en religieuze Fransch.

Ik ben hulpprediker van de Fransche Kerk te Phila- delphia. Ik heb om het nauwkeurig uit te drukken den titel van „french assistant“ (Fransch helper) en van „lay preacher“ (leeken-prediker). Ik heb het beroep van deze kerk aangenomen, welke kerk te zeer door de crisis in moeite was geraakt om er een regelmati- gen prediker op na te houden, en ik heb alleen daarom op mij genomen om haar te dienen, omdat de West- minsterse Confessie, die haar grondslag vormt, in den strikten zin overeenkomt met mijn Calvinistische overtuiging.

Ik ben sedert 1932 lid van de Calvinistische Ver- eeniging van Frankrijk, welke als beginsel van haar activiteit en organisatie aangenomen heeft de leer door Calvijn uiteengezet en die, welke te vinden is in de geloofsbelijdenissen, die door het onderwijs van Calvijn zijn geïnspireerd.

Op het Congres te Amsterdam was ik tegelijk afge- vaardigde van de Calvinistische Vereniging van Frankrijk en vertegenwoordigde ik de synode van de Fransche Kerken van Amerika. Een synode, waarvan de president, Dr Maynard, de vertegenwoordiger is van de oudste Hugenotenkerk der Vereenigde Staten, gesticht in uw Nieuw-Amsterdam.

Eindelijk, te Parijs heb ik het woord gevoerd in mijn qualiteit van lid van de Calvinistische Vereeni- ging van Frankrijk en omdat ik bezig ben een disser- tatie te schrijven ten einde den doctorstitel te krijgen in de Letteren bij de Sorbonne, welke dissertatie tot onderwerp zal hebben: „De aethetica (kunst-leer) van Calvijn“.

Indien men een oordeel wil vellen over mijn Calvi- nistische overtuiging, dan verzoek ik u al degenen, die over mij geschreven hebben, uit te noodigen mij hun naam en adres te willen geven en ik zal hun dan mijn boek doen toekomen, zodra het verschij- nen zal.

In afwachting daarvan verzoek ik hun een artikel te lezen, dat bezig is te verschijnen in de „Evangelical Quarterly“ van Januari 1935 af, over „De idee van gematigdheid in de gedachte van Calvijn“, en een artikel dat verschijnen zal in de „Revue d'Histoire et de Philosophie Religieuse“, uitgegeven door de Protestantische Theologische Faculteit van Straats-

burg, in Maart-April 1935. De beide artikelen kunnen hen wellicht dienen om zich een opinie te vormen te mijnen opzichte.

Ik heb de groote eer als lid van het Fransche Onder- wijzerscorps, dat in den vreemde optreedt, een studie- beurs te ontvangen van het Cartesius-huis te Amster- dam, teneinde mij in staat te stellen mijn boek over Calvijn te voltooien en nog een ander, dat ik voor- bereid over Calvijn en Rembrandt. Van mijn bezoek aan Nederland bewaar ik de beste herinnerin- gen; ik ben gelukkig geweest en ben er trotsch op, dat ik vijf maanden geleefd heb in een land, waar de leer van Calvijn nog zoo levend is.

Mijn groot verlangen is mij vele vrienden te ver- werven in dit Holland, dat voor mij een tweede geest- lijk vaderland is. En aangezien we over Calvijn spre- ken, sta mij toe de volgende passage aan te halen uit een brief, dien de Reformator schreef aan Gryneus (in het Corpus Ref. X 2e, blz. 405):

„God heeft nooit Zijne knachten met zulk een wel- daad begiftigd, dat ieder hunner begaafd was met een volledig en in elk opzicht volmaakt verstand. En hij deed dat zonder twijfel met de bedoeling, dat Hij ons in de eerste plaats in nederigheid zou hou- den en vervolgens, opdat wij ons zouden toeleggen op broederlijke gemeenschap.“

Ik wensch aan al de discipelen van Calvijn deze nederigheid en deze broederlijke gezindheid toe. En ik wil dezen brief niet eindigen zonder u nog te zeggen, hoezeer ik uwe vriendschap en gastvrijheid heb ge- waardeerd, toen ik uw schoone land heb bezocht. Ik blijf de grootste vriend van al de ware Calvinisten in Holland en wensch niet anders dan dit ééne: mee te werken, zooals ook zij het moeten doen, aan de ver- werkelijking van een Glorie, die oneindig hoog moet staan boven alle kleinzielige polemieken, welke on- waardig zijn voor wie zich een volgeling noemt van den grooten Reformator.

Wil de betuiging aanvaarden van mijn eerbiedige gevoelens.

Uw geheel toegewijde,

LEON WENCELIUS.

Licentiaat in de Letteren en in de Theologie van de Universiteit van Straatsburg.

Doctor in de Theologie van de Union Theo- logical Seminarie van N.-York.

Professor aan het Swarthmore College.

Hulpprediker van de Fransche Kerk te Philadelphia.

Prof. Kuyper voegt er aan toe:

Er behoeft hieraan geen woord toegevoegd te wor- den, dan alleen, dat we betreuren, dat Prof. Schilder op een dergelijke wijze polemisch voert.

Zie over dit alles Kerkelijk Leven.

K. S.

Waarom het eigenlijk gaat in den Duitschen kerkstrijd.

In „De Groene Amsterdammer“ schrijft Roland:

Ondanks de maatregelen, die de laatste weken ge- nomen zijn tegen honderden predikanten der Evange- lische Kerk, is de hoofdaanval van het Nationaal-Socialisme tegen de Roomsche Katholieke Kerk gericht. Het parool van een kerk los van Rome is tot een strijd- kreet geworden, die van hoogerhand stilzwijgend wordt geduld en door aanzienlijke Nationaal-Socialistische partij-instanties wordt ondersteund. De verbodsbeking van het Deutsche Protestantisme en de bereidheid van een gedeelte der Belijdenispredikanten om ten aan- zien van de totaliteitskwestie een compromis te aan- vaarden, maakt het den Nationaal-Socialistischen cultuurstrijders betrekkelijk gemakkelijk, openlijk op brutale wijze tegen het aan de belijdenis trouw geble- ven Protestantische front op te treden. Anders is het gesteld met de Katholieke Kerk. „Het universele standpunt van de Roomsche Kerk is de doodsvijand der totaliteitsidee van het Nationaal-Socialisme“, heeft Alfred Rosenberg gezegd. Daarmede heeft hij de diep- ste wortelen van het kerkelijke vraagstuk blootgelegd.

Wij, die tot voor zeer kort nog midden in het Deutsche kerkelijke leven hebben gestaan en nu, in ballingschap de dagelijkse gebeurtenissen volgen, wij zien dat het op dit oogenblik niet langer om op zichzelf staande daden gaat van willekeur van ondergeschikte Natio- naal-Socialistische partij-instanties tegen de door den Leider plechtig gewaarborgde kerkelijke rechten.

Het gaat om heel wat belangrijkers, na- melijk om de vraag, of het door Alfred Rosenberg in zijn „Mythus des XX. Jahrhunderts“ geproclameerde dogma: „De krachten van het Noordsche bloed vertegenwoordigen het positieve Christendom“, ten grondslag zal worden ge- legd aan de wereldbeschouwing van de Deutsche Nationale Kerk, waarvoor men thans ijvert. Met andere woorden: of het zal komen tot gelijkschakeling op godsdienstig gebied en daarmede tot de feitelijke ontbinding der bestaande kerken. Zoals Rosenberg heeft gezegd: „De revolutie op politiek gebied is wel- waar geëindigd, maar op het terrein van cultuur en wereldbeschouwing gaat de revolutie verder.“

Het kerkelijke en culturele vraagstuk in Duitschland heeft zich thans ontwikkeld tot een wereldpro- bleem. Wie thans nog meent deze kwestie als een interne Deutsche aangelegenheid te kunnen afdoen, heeft geen begrip van den verschrikkelijken ernst van het ontwikkelingsproces, dat Rosenberg en de zijnen voorstaan, en dat zich thans reeds in groote trekken begint af te tekenen.

Het Nationaal-Socialistische Duitschland heeft niet alleen het vraagstuk der machtsverhoudingen opnieuw in Europa aan de orde gesteld, maar in nauw verband daarmede ook het godsdienstig-culturele probleem. Een overwinning van het Nationaal-Socialisme over de kampioenen voor vrijheid op cultureel en god- dienstig gebied in Duitschland zou ingrijpende en pijnlijke gevolgen hebben voor de vrijheid op kerkelijk en cultureel gebied in de overige staten, en daardoor

de zedelijke grondslagen der Europeesche volkeren in anti-christelijken zin moeten wijzen. Daarom vormen de woorden, die wij aantreffen in het boekje van aartsbisschop Gröber van Freiburg over „De Deutsche Nationale Kerk“, een profetische waarschuwing voor geheel de bevolking van Europa.

Even later:

De kern van het Christelijk verzet tegen het streven naar gelijkschakeling is diep-godsdienstig van aard. Dit verzet betekent een godsdienstige ontwakking van een omvang en diepte, zooals de wereld er in eeuwen niet heeft gekend. De Protestantische en Katholieke kerkgebouwen, maar ook de Joodsche synagogen zijn ijekvol. En het is een aangrijpend en onvergetelijk schouwspel, te zien, hoe zich voor de kerken honderden menschen verzamelen en vaak bij het verschijnen van de moedige, voor de vrijheid der leer strijdende geestelijken, eerbiedig neerknielen.

Wat predikaties en vrome boeken in eeuwen niet klaar speelden, namelijk het terugwinnen van groepen die van de Kerken vervreemd waren, dat wordt thans tot werkelijkheid, ten deele als reactie op de propaganda voor het Nieuwe Heidendom.

De cultuurstrijd in Duitschland is in zijn oorzaken, zijn logica en zijn gevolgen slechts dan te begrijpen, wanneer men de wereldbeschouwing van het Nationalisme in het oog houdt. Het is waar, nog strijden in den kring van het Nationaal-Socialisme verschillende stroomingen op het gebied van wereldbeschouwing met elkaar om de hegemonie. Nog heeft de opperste leiding der N. S. D. A. P. het beslissende woord niet gesproken in de culturele kwestie. Maar de ongebreidelde propaganda der tegenstanders van het Christendom en van de geestelijke vrijheid doet juist op dit gebied ernstig gevaar dreigen, en concentreert juist daar haar beste krachten, waar de weg naar de toekomst ligt, namelijk bij de jeugd.

Eenigen tijd geleden heeft Alfred Rosenberg te Berlijn voor een uitgelezen gezelschap van genoodigden uit de kringen der Nationaal-Socialistische leiders een lezing gehouden, die rechtstreeks ging over de gelijkschakeling op cultureel gebied. Onder bijval der aanwezigen poneerde Rosenberg de schepping van een Deutsche Nationale Kerk als het culturele hoofddoel der Nationaal-Socialistische beweging. De opperste leiding moge dit streven nog als een particuliere beweging behandelen, daar staat tegenover, dat op de scholen bijvoorbeeld Rosenberg's boek „Der Mythos des XX. Jahrhunderts“ reeds officieel wordt gebruikt als handleiding voor het onderricht op het gebied van wereldbeschouwing, zooals trouwens de geheele leerstof op de scholen van het tegenwoordige Duitschland van deze denkbeelden en leerstellingen doortrokken is.

Er zijn hoogst ernstige lieden, die van oordeel zijn, dat al deze dingen slechts kinderziekten van het Deutsche Nationaal-Socialisme zijn. Zij wijzen op het feit, dat de oude, behoudende, conservatief-Christelijke elementen in den Nationaal-Socialistischen staat steeds grooteren invloed krijgen. Daar stellen zij dan al hun hoop op. Deze hoop is echter ijdel. De door de Nationaal-Socialistische revolutie naar voren gekomen jonge Nationaal-Socialistische leidersgroep is met steeds stijgend succes bezig, de in maatschappelijk opzicht doorslag gevende kringen van het Deutsche volk tot haar leerstellingen te bekeeren. Met dit proces dreigt zich tegelijkertijd duidelijk zichtbaar de omvorming van de zedelijke grondslagen der samenleving te voltrekken.

Het is geen toeval, dat de omgeving van den Leider al zijn daden bewust in een dichten sluier van mystiek halfduister hult. De daden van den Leider worden, als „geboren uit de wetten van bloed en ras“, reeds als onfeilbaar beschouwd.

„Een duister nieuw Heidendom“, zoo besluit de schrijver. We wilden, dat we het woord overdreven konden noemen. Maar we durven die uitspraak niet aan.

K. S.

BOEKBESPREKING

„De Patriarchen“, Hun leven en hun karakter, door H. W. Greutzberg. — Uitgave D. A. Daamen, 's-Gravenhage, 184 blz.

Dit boek heeft de verdienste, dat het ons een zeer belangrijk gedeelte der H. Schrift naderbij wil brengen. Het spreekt in korte hoofdstukken, varieerend tusschen vier en tien pagina's, over Abraham, Izak, Jakob, en over de twaalf stamvaders. Aan Abraham worden 14, aan Izak 1, aan Jakob 9, aan Jozef 9 en aan elk der andere patriarchen 1 hoofdstuk gewijd.

In de bewerking dezer omvangrijke stof geeft de schrijver, wat hij in den titel belooft. Het zijn korte karakteristieken met vaak scherpe belijning. Bijzonder over de twaalf Patriarchen worden interessante dingen gezegd. En uitnemend is het, dat de Auteur daarbij vaak heenwijst naar den persoon en het werk van Christus.

Dit boek grijpt telkens aan door schoone gedachten, doch anderzijds wekt het gedurig bedenkingen op. „De weg naar het hart is niet altijd kort en gemakkelijk, evenmin voor God als voor de menschen“, blz. 23. Zoo schoon als de beschouwing is over het graf in de spelonk van Machpela (blz. 43—47), zoo onbevredigend is de opvatting van Jakobs worsteling bij Pniël. „In zijn woest wringen verniet hij zijn eigen lichaam, en weet het als de aanraking van den Almachtigen in dien strijd“, blz. 86. Utdrukkingen als „de redacteur van het Genesisboek“ (blz. 7), „de eindredacteur“ (blz. 68), klinken den lezer ten opzichte van de Heilige Schrift vreemd in het oor.

Telkens stuiten wij op wonderlijke, zelfs platte uitdrukkingen. „God heeft van hun gemeene daad (het verkoopen van Jozef) te groot werk gemaakt, om dat nog te kunnen nabouden“, blz. 113. „En nu wordt het „hangen of wurgen“,“ blz. 117. „Mozes erkent terstond het armzalig gewurm van menschen, die voor hun eigen vermeende rechten vechten.“ „Hij kaatst met sarcasme den bal terug“, blz. 140.

Door het stevige papier en de flinke letter laat deze door den Uitgever wel verzorgde uitgave zich prettig lezen. Maar de lectuur er van heeft ons slechts matig voldaan. Dit veelzins pittige en puntige boek mist al te zeer geestelijke diepte.

J. P. T.

Dr G. Ch. Aalders, „Het herstel van Israël volgens het Oude Testament“, J. H. Kok N.V. — Kampen.

Met dit boek zijn wij bijzonder blij. Gelijk de ondertitel aangeeft, wordt de „chiliastische uitlegging getoetst“. Directe aanleiding tot de uitgave van dit boek is Prof. Aalders' bestrijding van den vroegeren Ds Berkhoff geweest. Ons blad heeft de waardevolle artikelen van den schrijver mogen opnemen.

Wij vestigen echter de aandacht van de lezers er op, dat Prof. Aalders opzet en inkleeding eenigszins veranderd heeft en verschillende noten, vnl. met verwijzingen naar verdere literatuur, heeft toegevoegd. De heer Berkhoff, die helaas niet meer te Utrecht studeert, en daarmee onze hoop, dat hij van het chiliastisme door studie aan een universiteit zou genezen worden, heeft gebroken, is door Prof. Aalders op waardige wijze bestreden. Tegen de argumenten zal hij niets steekhoudends kunnen inbrengen. Afgedacht echter van het polemisch gedeelte van dit boek, heeft het werk van Prof. Aalders ook nog hierom groote waarde, wijl het de methode van de exegese der betreffende Schriftgedeelten blootlegt, en dus — wat de waarde van alle zakelijke polemieken is — het denken scherpt. Juist dus om zijn thetische waarde willen wij dit polemische boek van harte aanbevelen. Het verheugt ons, dat Prof. Aalders de waarde van polemieken aan ons volk leert beseffen.

K. S.

KERKNIEUWS

GEREFORMEERDE KERKEN.

Tweetal te:

Koog-Zaandijk: D. Broer te Surhuisterveen en D. Zemel te Vianen.

Zwartebroek: Cand. J. A. van Arkel te Rotterdam en cand. F. E. Hoekstra, hulppred. te Voorburg.

Beroepen te:

Leek (Gr.): J. Dijk te Sellingen.

Woldendorp: Cand. T. Klein te Uithuizermeeden.

Aangenomen naar:

Kollumerpomp: Cand. H. R. Groenevelt te Groningen.

Ureterp: Cand. H. Hazenberg te Zuidhorn.

A. Bolwijn †.

Te Zeist is 10 April in den ouderdom van ruim 80 jaar overleden Ds A. Bolwijn, emeritus-predikant van de Geref. Kerk te Montfoort.

Vereeniging van Predikanten der Geref. Kerken.

De jaarlijksche algemeene vergadering van de Vereeniging van Predikanten van de Geref. Kerken in Nederland zal gehouden worden Woensdag 24 en Donderdag 25 April in het Jaarbeursgebouw te Utrecht, onder leiding van Prof. Dr F. W. Grosheide van Amsterdam.

Op den eersten dag zal als referent optreden: Dr K. Dijk van 's-Gravenhage-West, met het onderwerp: „Het kerkbegrip van de dolantie“. 's Avonds zal Ds K. Ferraar, een der weinig overlevende predikanten uit den dolantie-tijd, een causerie over dezen tijd houden.

Donderdag 25 April zullen als referent optreden: Dr E. Sietsma, van Amsterdam-Zuid, met het onderwerp: „De beteekenis van het Verbond voor den arbeid in de gemeente“, en Dr H. W. Haverkate, geneesheer aan de stichtingen Ermelo-Veldwijk, met het onderwerp: „Wondgeneezingen“.

CHRISTELIJKE GEREFORMEERDE KERK.

Bedankt voor:

Rijnsburg: W. Heerma te Aalsmeer.

GEREFORMEERDE GEMEENTEN.

Beroepen te:

Grand Rapids (N.-Amerika): W. C. Lamain te Rotterdam.

Rijssen: A. Verhagen te Middelburg.

NEDERLANDSCHE HERVORMDE KERK.

Beroepen te:

Beers-Jellum: Cand. H. de Boer te Grijskerk.

Groenlo: C. M. van Endt te Wehl.

Linschoten: A. M. den Oudsten te Elburg.

Sellingen: J. A. de Klerk te Lellens.

Sittard (toez.): J. M. Snethlage te Appelscha.

Wemeldinge: A. de Bruijn te Hooge Zwaluwe.

Aangenomen naar:

Bodegraven: P. A. A. Klüsener te Vinkeveen.

Noordhorn: J. K. Lofvers te Garsthuizen.

Siddeburen (toez.): S. de Vries te Nieuw Amsterdam.

Vianen: L. Knier te Birdaard.

Wormerveer: T. J. de Boer te Odoorn.

Bedankt voor:

Jutrijp-Hommerts: W. Oost te Aalsum.

Oud-Ailblas: L. Blok te Brandwijk.

Vollenhove: J. Loos te Oudega.

Vroomshoop: M. Bons te Colijnsplaat.

Intrede te:

Nieuwe Pekela: P. A. de Vlucht. Tekst: 2 Cor. 5:20.

Westmaas: Cand. A. W. Lazonder. Tekst: Rom. 8:31 b.

Woldendorp: Cand. H. Miskotte. Tekst: Rom. 1:16 a.

Overleden:

J. J. de Kat Angelino, emer. pred. te Dubbeldam, 79 jaar.

Heden verscheen:

CALVINISTISCHE EN IMPRESSIONISTISCHE AESTHETIEK

DOOR

SEERP ANEMA

Prijs 60 cent

Een actuele brochure voor belangstellenden in literatuur en kunst.

In elken boekhandel

J. H. Kok N.V. Kampen

Chr. Muziektijdschrift „DE HARP“

met

maandelijksche Muziekbijlage

f 1.50 per jaar

onderredactie van F. PIJLMAN

Neemt proef met een abonnement en U zult algeheele voldoening smaken.

Administratie-Adres:

te Helmersstraat 94 - Amsterdam (W.)

GOED VERZORGD DRUKWERK TREKT

DUS LAAT ONS VOOR U ONTWERPEN EN DRUKKEN

HET ADRES IS:

OOSTERBAAN & LE COINTRE, GOES

Bij Drukkerij Edeca te Hoorn verscheen:

GROMMETJE door J. A. VISSCHER

Ingen. f 1.75

Persbeoordelingen:

Geb. f 2.40

Een mooi boek voor allen, die hartelijk belangstellen in het leven van maatschappelijk diep gekonken en de pogingen, die allerwegen worden aangewend om ze te redden. (Gron.) (Herv.) Kerkblad. Gaarne bevelen we dit mooie boek aan. Het verschaft ons uren van genot en laat ons tevens zien hoe het licht des evangelies onder Gods ogen ook in de geestelijk en zedelijk donkere hoeken der groote stad de duisternis der zonde kan verdrijven.

De Rotterdammer.

Er komen in dit boek heel mooie hoofdstukken voor; veel is er, dat ontroert. Zoo die liefde tusschen deze twee menschenkinderen en het niettegenstaande alles toch aan God willen vasthouden.

De Nederlander.

Wie andere boeken van J. A. Visscher gelezen heeft, weet, hoe hij het hart roeren kan van zijn lezers en het bewogen maakt met al wat zwak en arm en ellendig is. Zoo is het ook hier.

In en om ons Huis.

Wie kennis wil nemen van het leven van die menschen, vaak uit wat wij noemen de onderste lagen, leze dit boek. Hij zal er iets van hun wereld in aanvoelen. Laten we hopen, dat er in de praktijk vele gevallen mogen zijn als dat van Doff. Het boek laat zich heel prettig lezen.

De Amsterdamer.

VERKRIJGBAAR IN DEN BOEKHANDEL.

Toezending door Drukkerij Edeca alleen na ontvangst van postwissel of storting op postrekening 32604.

Uitgave van OOSTERBAAN & LE COINTRE, Goes.

Jezus' lijden, sterven en opstanding

Tweede druk

(Innevoeging der vier Evangelien)

door H. J. VAN KEMPEN

f 0.60

Al wat de vier Evangelisten over het Lijden, Sterven en de Opstanding van Jezus mededeelen, is hier naar tijdsorde met de woorden der Schrift geangschikt.

Voor H.H. Onderwijzers van groot gemak bij de behandeling der Bijb. Geschiedenis in deze weken vóór Paschen.

Verkrijgbaar in iederen boekhandel, alsmede, na storting van het bedrag op postrekening No. 36000, bij de Uitgevers.

Lezers van „De Reformatie“! Wekt uw kennissen op proefnummers van ons Blad aan te vragen. Zeer velen doen dit reeds! U ook?

ENKELE OPMERKINGEN OVER GEREFORMEERDE SCHRIFTBESCHOUWING

DOOR Ds. W. M. LE COINTRE

64 Bladzijden

Prijs f 0.60

Dit werkje is uitnemend geschikt om uit te ruiken als aandenken bij het doen van belijdenis en wordt bij getallen tot lagere prijs geleverd.

Kerkeraden vragen een ex. ter kennisname!

Verkrijgbaar bij den Boekhandel en bij de Uitgevers OOSTERBAAN & LE COINTRE - GOES

Lezers van „De Reformatie“, die met zooveel sympathie dit blad ontvangen, wilt ook uw FAMILIE-ADVERTENTIËN ter plaatsing zenden.

LOURENS INGELSE

Een episode uit het geestelijke leven op Walcheren omstreeks 1780

door A. JANSE

hoofd Chr. School Biggemark

Prijs f 0.60

Tweede druk

Verkrijgbaar bij den Boekhandel en bij de Uitgevers Oosterbaan & le Cointre, Goes

HILVERSUM

Roekt U een Rijnse Sigaret? Of prefereert U een pijp?

Dan kunt U terecht bij

SIGARENMAGAZIJN „THE OLDSMOKER“

KERKSTRAAT 8 - HILVERSUM

Medew.
Dr K.
Herks
Ds C.
gen:
Ds R.
Harks

Alle m
Prof.

In aanslu
kan nog w
ons blad i
Dr R. J. Da
A. Kuiper
Rotterdam;
te Rotterda
Drs H. Sm
Onder d
werkers zi
het blad.

INHOUD:
Niet te v
Onze arel
king, van
lijkheid",
nieuwing
sen: Pas
Tudor-Eig
blike At
van de f
Kerkniet

Paschen
waarop i
de vernie
torie is C
dag der v
qualiteit
ping één
boren ui
natuur,
nam, wa
noch hee
met de
telen, ex
vernedere
verbinten
Scheppin
stof des
deze sch
Het is n
zich haan
ten van
specerije
zal Hij
ze in 'lg
Echter
onze He
Hij verte
Rechter,
aangebren
deed de
Zijn ziel
Maar i
der kom
einde. A
naar de
derde di
lichaam
een verli
het Hoo
nieuwe

Nu ke
hun pl
levensw
Wat c
wijst on